

Iwona Grunt-Mejer

Promocja bezpieczeństwa ekologicznego w Gminie Warszawa-Bielany

---

Studia Ecologiae et Bioethicae 1, 387-402

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Iwona GRUNT-MEJER*

Promocja bezpieczeństwa ekologicznego w Gminie Warszawa-Bielany

Poniższy referat przedstawia najważniejsze elementy pracy doktorskiej autorki pt. *Promocja bezpieczeństwa ekologicznego i edukacji ekologicznej w gminie wielkomiejskiej Studium przypadku*, ze szczególnym uwzględnieniem wyników badań dotyczących promocji bezpieczeństwa ekologicznego w Gminie Warszawa-Bielany. Problem poruszany w pracy dotyczył rzeczywistej roli gminy w promowaniu bezpieczeństwa ekologicznego. Istotny punkt odniesienia badań stanowiła typologia instrumentów i stylów realizacji polityki społecznej. Przyjęcie w pracy metody studium przypadku było drogą do zrealizowania celu poznawczego i nadało badaniom walor aplikacyjny (baza porównawcza dla innych gmin). Obrona wyżej zaprezentowanej pracy odbyła się na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych w bieżącym roku.

W Polsce gminy obowiązane są do zaspokajania potrzeb społeczności zamieszkującej dany teren, a w tym zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego współczesnym i przyszłym pokoleniom oraz ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju¹.

Pracę doktorską pisałam z perspektywy polityki społecznej, a według niej bezpieczeństwo ekologiczne jest po pierwsze jedną z najważniejszych potrzeb człowieka, a po drugie w typologii podmiotów realizujących politykę społeczną gmina lokuje się jako podmiot publiczno-prawny działający w skali lokalnej.

Napisana przeze mnie praca podejmuje jeden z wielu aspektów **bezpieczeństwa ekologicznego**, jako jednej z najważniejszych potrzeb człowieka. Samo bezpieczeństwo ekologiczne definiowane jest jako stan bra-

* Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie.

¹ Ustawa Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 62 poz. 627) definiuje zrównoważony rozwój jako „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

ku zagrożenia dla ludzi i środowiska naturalnego². Stan taki jest praktycznie nieosiągalny, ale można się do niego przybliżać poprzez podejmowanie pewnych działań (lub odstąpienie od innych). Utrzymanie w równowadze stanu środowiska wpływa na prawidłowy rozwój człowieka. Termin bezpieczeństwo ekologiczne oznacza również zapobieganie sytuacjom mogącym tą równowagę zachwiać. Według literatury przedmiotu podstawowym zadaniem w celu osiągnięcia bezpieczeństwa ekologicznego jest utrzymanie w równowadze zasobów środowiska naturalnego i działań człowieka, czyli przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju³. Wiadomo jednak, że nie powinno się go zawęzać wyłącznie do problematyki przyrodniczej, ale rozważać także jako element zrównoważonego rozwoju, gdzie środowisko naturalne traktowane jest na równi ze sprawami gospodarczymi i społecznymi.

Z literatury przedmiotu wynika, że w działaniach zmierzających do osiągnięcia stanu bezpieczeństwa ekologicznego podejmowanych przez instytucje publiczne, niezwykle ważne jest kształtowanie świadomości społeczeństwa w tym zakresie i zapewnienie jego aktywnego udziału. Gmina jako najbliższy mieszkańcom danego terenu szczebel władzy ma możliwość i powinna odgrywać istotną rolę zarówno w zakresie edukacji, jak i motywowaniu lokalnych społeczności do współtworzenia bezpieczeństwa ekologicznego. Jednakże faktyczne działania gmin w tym zakresie są mało poznane.

Podstawą podjętych przeze mnie badań było założenie, że edukacja i promocja powinny być jednym z istotnych obszarów aktywności samorządów lokalnych w kreowaniu bezpieczeństwa ekologicznego - obok działań chroniących przyrodę i kształtujących środowisko naturalne takich jak gospodarowanie lokalnymi zasobami, gospodarowanie odpadami, planowanie przestrzenne, oraz działań tworzących instytucjonalną sieć bezpieczeństwa ekologicznego, tj. przez tworzenie i utrzymywanie służb monitorująco-kontrolnych i ratowniczych.

---

² Por. M. PIETRAŚ, *Bezpieczeństwo ekologiczne w Europie, studium politologiczne*, wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000; J. KONIECZNY, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych, wypadkach i katastrofach*, wyd. Garmond, Poznań-Warszaewa 2001; J. M. DOŁĘGA, *Człowiek w zagrożonym środowisku*, ATK, Warszawa 1998.

³ Por. S. SVEN-ÅKE, *How do we reach the sustainable society?*, w: *Europejskie Forum Ekologiczne – EFE'98*, Instytut Badań i Ekspertyz Naukowych, Gorzów Wielkopolski – Barlinek 1998; S.K. WIĄCKOWSKI, *Trwały i zrównoważony rozwój rolnictwa*, w: *Europejskie Forum Ekologiczne – EFE'98*, Instytut Badań i Ekspertyz Naukowych, Gorzów Wielkopolski – Barlinek 1998; Definicje pojęć z zakresu ochrony środowiska, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Statystyki GUS, Warszawa 1993; M. KEATING, *Globalny Program Działań*, tłum. Brzóska K., Tertil R., Agencja Informacyjna GEA, Warszawa 1994; S. KOZŁOWSKI, *Droga do ekorożowu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.

Ze względu na brak materiałów porównawczych moim pierwszym krokiem w przygotowaniu badań własnych była próba zdefiniowania pojęcia promocji bezpieczeństwa ekologicznego. W literaturze nie ma jednoznacznego określenia terminu promocja. W słownikach i leksykonach pojęcie to bywa definiowane przy użyciu pojęć, które także są niejednoznaczne. Zazwyczaj promocja to reklamowanie, upowszechnianie, protegowanie. W jednym z możliwych wyjaśnień promować to wyznaczać kierunki działania lub szerzyć jakąś ideę, a reklamując ją i popierając sprawić, że będzie ona znana i akceptowana. Mówiąc językiem marketingu i przyjmując, że bezpieczeństwo ekologiczne jest towarem to promocja będzie narzędziem do ułatwiającym wprowadzenie go na „rynek”, czyli w środowisko lokalne. W innym znaczeniu promocja to forma komunikacji w dziedzinie zaspokajania potrzeb, wytwarzanie przychylniej opinii i przewyższanie uprzedzeń, a także informowanie o czymś w celu umożliwienia innym podjęcia świadomego wyboru. Jeszcze inne ujęcie promocji sprowadza ją do protegowania, które może być rozumiane jako udzielanie poparcia. Każda z definicji promocji kładzie zatem nacisk na inne wymiary (aspekty) tego pojęcia. Warunkiem podjęcia badań empirycznych było więc sformułowanie definicji operacyjnej. Na bazie materiałów diagnostycznych zgromadzonych w trakcie zwiadu badawczego przyjąłam, że **promocja bezpieczeństwa ekologicznego** prowadzona przez urząd gminy to celowe oddziaływanie na mieszkańców gminy w celu upowszechnienia określonych przekonań, wywoływania określonych dążeń i zachowań kreujących bezpieczeństwo ekologiczne. Przyjęłam, że jest to kompleks przedsięwzięć obejmujący:

- Uspołecznianie decyzji dotyczących bezpieczeństwa ekologicznego. W zakres tego pojęcia według zastosowanych przeze mnie kryteriów wchodzi takie działania urzędu gminy, które zachęcają mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących bezpieczeństwa ekologicznego w gminie. W istocie obejmują one różne formy konsultowania decyzji, negocjacji w sytuacjach konfliktowych i wszelkie formy zasięgania przez Urząd Gminy opinii mieszkańców. Przykładową formą są spotkania radnych i pracowników urzędu gminy z mieszkańcami.
- Zachęcanie mieszkańców do uczestnictwa w organizowanych przez urząd gminy przedsięwzięciach służących bezpieczeństwu ekologicznemu. Do uczestnictwa zachęceni są nie tylko mieszkańcy ale także instytucje mających siedzibę na terenie gminy.
- Rozbudzanie wśród mieszkańców potrzeby bezpieczeństwa ekologicznego. Inaczej mówiąc ta forma promocji to „podpowiadanie” i upowszechnianie wzorów pożądaných zachowań oraz tworzenie bazy materialnej do ich zaspokajania, jak również popularyzacja rozwiązań technicznych i organizacyjnych zgodnych z ideą ekorozwoju.

Przykładem może być utrzymywanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego niezależnie od zaangażowania samych mieszkańców.

- Wspieranie przedsięwzięć służących bezpieczeństwu ekologicznemu, a podejmowanych przez inne podmioty (grupy społeczne, instytucje, organizacje). Wspieranie to może przybierać formę pomocy finansowej, organizacyjnej i propagandowej. Tutaj przykładem działalności urzędu gminy mogą być utworzone granty „ekologiczne” dla placówek oświatowych.

Pojęcie promocji jest oczywiście związane z pojęciem edukacji. Każde przedsięwzięcie promujące bezpieczeństwo ekologiczne ma bowiem także walor edukacyjny i (lub) musi być poprzedzone zabiegami edukacyjnymi. Zależało mi jednak na tym, by poza przedsięwzięciami zdefiniowanymi jako *promocja bezpieczeństwa ekologicznego* przyjrzeć się także temu, co urząd gminy robi dla wsparcia szkolnych programów edukacji ekologicznej (edukacja formalna) i w jaki sposób prowadzona jest informacja ekologiczna (edukacja nieformalna) – i tylko w tym zakresie zajmuję się w pracy edukacją ekologiczną.

W Polsce brak jest zasadniczo materiałów diagnostycznych na temat promocji bezpieczeństwa ekologicznego i wspierania edukacji ekologicznej. Nie wiadomo zatem jaka jest skala tego rodzaju przedsięwzięć w gminach, w jakich formach są one prowadzone, jaka jest ich ranga, co różnicuje sytuację w poszczególnych gminach. Brakuje też odpowiednich narzędzi ewaluacji. To właśnie niedostatek reprezentatywnych danych skłonił mnie do podjęcia powyższej tematyki. Z drugiej jednak strony, uniemożliwił mi sformułowanie – bodaj wstępnych – hipotez odnoszących się do oceny polskiej rzeczywistości, tak by mogły być poddane weryfikacji w ramach badań własnych. Przyjęłam więc metodę postępowania indukcyjnego. Posługując się metodą studium przypadku (jedna wybrana gmina), postawiłam sobie za **cel poznawczy** uzyskanie odpowiedzi na pytania:

- 1) jakiego rodzaju przedsięwzięcia podejmowane przez gminę można uznać za działania na rzecz promocji bezpieczeństwa ekologicznego i edukacji ekologicznej;
- 2) które z instrumentów prawnych, organizacyjnych, kadrowych i finansowych są (i mogą być) wykorzystywane dla realizacji tych przedsięwzięć;
- 3) czy instrumenty, w które wyposażono gminy umożliwiają im wychođenje poza zadania obligatoryjne i podejmowanie działań uwzględniających zwłaszcza specyfikę danego środowiska przyrodniczego, materialno-technicznego i ludzkiego; czy umożliwiają ponadto podejmowanie przedsięwzięć nowatorskich, oryginalnych; współpracy ponadgminnej, itp.;
- 4) jakie są źródła sukcesów i niepowodzeń w tym obszarze działalności gmin.

Pracę pisałam z perspektywy nauki o polityce społecznej - jako punkt odniesienia do oceny tych wszystkich przedsięwzięć przyjąłam więc stosowaną w tej dyscyplinie – a rozwijaną w pracach Pani Prof. Supińskiej⁴ - klasyfikację instrumentów i stylów polityki społecznej. Wśród instrumentów polityki społecznej J. Supińska wyróżnia instrumenty: prawne, ekonomiczne, organizacyjne, kadrowe, informacyjne i przestrzeni. Style definiuje zaś jako interwencje dzięki którym niepożądane zachowania można „leczyć” i wyróżnia: liberalny, opiekuńczy, bodźcowy i rygorystyczny.

Do badań wybrałam jedną gminę wielkomiejską przypuszczając, że w gminie tego typu występuje różnorodność zagrożeń i związanych z nimi potrzeb, a zatem zakres działalności takiej gminy winien być relatywnie szerszy. O wyborze Gminy Warszawa-Bielany zdecydowało natomiast wstępne rozpoznanie sytuacji w gminach warszawskich (wywiady, przegląd dokumentów) oraz opinia lansowana przez media. Przedstawiąły one bowiem Gminę Bielany jako wyróżniającą się w działaniach proekologicznych. Ponadto Gminę Warszawa-Bielany wybrałam do badań, ze względu na występujące w niej zagrożenia, charakterystyczne dla większości gmin wielkomiejskich (należą do nich zagrożenia stałe typu: hałas, nadmierne zanieczyszczenie wód, gleb i powietrza, odpady i ich usuwanie, rozbudowa infrastruktury miejsko-przemysłowej wraz jej ujemnymi konsekwencjami oraz zagrożenia nagłe i nadzwyczajne czyli katastrofy naturalne np. powodzie, huragany oraz antropologiczne m.in. katastrofy przemysłowe).

Gmina Warszawa-Bielany utworzona została 19 czerwca 1994 roku w wyniku podziału administracyjnego Warszawy⁵. Położona jest na północno-zachodnich terenach Warszawy. Zajmuje powierzchnię 3238 hektarów⁶, co stanowi niecałe 7% powierzchni stolicy. Jest szóstą co do wielkości wśród gmin warszawskich. Większą część jej powierzchni zajmują różne formy zieleni: 19,3% to lasy (624 ha), 9,5% tereny zielone (306 ha), 20% uprawy rolne (niecałe 650 ha); 7,8% wody (247 ha); 3,1% nieużytki

---

⁴ J. SUPIŃSKA, hasła: *Polityki społecznej instrumenty i Polityki społecznej style realizacji*, w: *Leksykon Polityki Społecznej*, B. RYSZ-KOWALCZYK (red.), Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2001, J. SUPIŃSKA, *Dylematy polityki społecznej, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego*, Warszawa 1991.

⁵ Ustawa o ustroju miasta stołecznego Warszawy z 25 marca 1994 r. z późniejszymi zmianami. Dz. U. z 1994 Nr 48 poz. 195. Według załącznika do Ustawy granice Gminy Warszawa-Bielany wyznacza: „nurt rzeki Wisły, północna krawędź mostu gen. Stefana Roweckiego, północna strona al. Armii Krajowej, południowa strona ul. Powązkowskiej, przedłużenie ul. Powązkowskiej, południowa strona ul. Księżycowej, południowa strona ul. Kampinowskiej, granice administracyjne gmin Stare Babice (wschodnia) i Łomianki (południowa)”.

⁶ Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1996.

(ca 100 ha)⁷. Pozostały obszar Gminy – 40,3% (około 1300 ha) zajmują tereny osiedlowe i komunikacyjne. Osiedla mieszkaniowe, głównie zabudowy wielorodzinnej, zajmują południowy i południowo-zachodni obszar Gminy, a osiedla położone w jej części zachodniej to obszary gospodarstw rolnych i zabudowy jednorodzinnej. Na północno-zachodnim terenie zlokalizowane są duże zakłady przemysłowe. Przez Gminę przebiegają dwie arterie komunikacyjne o znaczeniu krajowym.

Pod względem liczby mieszkańców Gmina Warszawa-Bielany to druga co do wielkości gmina Warszawy. Zamieszkuje ją ok. 144 500 osób⁸, wśród których 54,2% to kobiety. Mieszkańcy Bielan stanowią ok. 9% ludności stolicy.

Prócz tego na terenie Gminy znajdują się ważne ośrodki oświatowe, wychowawcze, kulturalne, placówki medyczne i ratownicze, typowe obiekty infrastruktury wielkomiejskiej. Gmina nie posiada jeszcze siedziby Ratusza; a Urząd Gminy i jej Rada zajmuje jedenaście oddzielnych budynków (stan na początek 2002 r.) m.in. to dwa przy ulicy Przybyszewskiego (70/72 i 80/82), oraz po jednym przy Podczaszyńskiego, Lipińskiej, Schroegeera.

Głównym bogactwem Bielan są lasy i parki, w które są zabytkami krajobrazowymi, stanowią ostoję dla licznej fauny i odgrywają ważną rolę rekreacyjną.

Przeprowadzone dla celów pracy badania dotyczyły lat 1994-2001. Obejmowały one działania Gminy Warszawa-Bielany od początku jej powstania (1994 r.), to jest w okresie dwóch kolejnych kadencji samorządu terytorialnego. Rozpoznanie wstępne dotyczyło zarówno podejmowanego tematu jak i doboru gminy. Polegało ono głównie na zapoznaniu się z literaturą przedmiotu oraz zidentyfikowaniu problemów dotyczących bezpieczeństwa ekologicznego. Równocześnie prowadziłam wywiady z przedstawicielami gmin mazowieckich. Zapoznałam się też z danymi statystycznymi i analizowałam treści prasy lokalnej, co pozwoliło mi ocenić reprezentatywność i specyfikę badanej gminy. W okresie tym analizowałam także akty prawne dotyczące ochrony środowiska.

Zasadnicze badania empiryczne prowadziłam w latach 1998-2001. W badaniach stosowałam głównie technikę analizy dokumentów urzędowych uzupełnianą wywiadami swobodnymi oraz techniką obserwacji. Analiza dokumentów polegała na zapoznaniu się z treścią: uchwał Rady Gminy, dokumentów Urzędu Gminy, gazet lokalnych oraz strony inter-

---

⁷ Dane z 1997 r. na podstawie Informator opracowany przez Biuro Rozwoju i Promocji Urzędu Gminy Warszawa-Bielany, Gmina Warszawa-Bielany w Liczbach, Urząd Gminy Warszawa-Bielany, 1997, dane pokrywają się z danymi Rocznika Statystycznego Warszawy 2000, Urząd Statystyczny Warszawa 2001.

⁸ Rocznik Statystyczny Warszawy 2000, Urząd Statystyczny Warszawa 2001.

netowej Urzędu. Wywiady prowadziłam wśród urzędników Gminy, przedstawicieli samorządu, pracowników innych instytucji związanych z bezpieczeństwem ekologicznym. Obserwacje prowadziłam w budynkach Urzędu Gminy, w miejscach opisywanych przedsięwzięć Urzędu (parki, tereny inwestycji itd.) oraz w trakcie imprez z udziałem mieszkańców.

Zastosowanie metody studium przypadku nadało – wydaje się – przeprowadzonym badaniom także walor aplikacyjny. Mogą one służyć np. upowszechnianiu wśród gmin pożądanych wzorów lub ostrzegać je przed błędami i pułapkami. Ponieważ hasło *promocja* bywa interpretowane na wiele sposobów, warunkiem podjęcia badań empirycznych w gminie było sformułowanie definicji operacyjnej terminu *promocja bezpieczeństwa ekologicznego*. W trakcie badań, pośrednio była więc weryfikowana poprawność i trafność przyjętej definicji, co ma – jak sądzę – pewien walor teoretyczny.

Dysertacja składała się z siedmiu rozdziałów. Dwa pierwsze tworzyły tło i punkt odniesienia dla prowadzonych w Gminie Warszawa-Bielany badań. W rozdziale pierwszym szeroko przedstawiono typologie zagrożeń stałych oraz nagłych i nadzwyczajnych. Zagrożenia należące do każdego z wymienionych typów przedstawione są szczegółowo na przykładzie Warszawy, ze szczególnym uwzględnieniem Gminy Warszawa-Bielany. Jednym ze sposobów zapobiegania wyżej wymienionym zagrożeniom jest realizacja zadań nałożonych ustawowo na gminy. Kwestię tę, jak również inne możliwości działań gmin porusza rozdział drugi. W rozdziale trzecim przedstawiona została procedura i metody badań własnych; zawiera on także rozważania definicyjne. Rozdział czwarty pracy prezentuje zaś badaną Gminę. Rozdział piąty i szósty tworzą uporządkowany opis przedsięwzięć gminy w wyżej wymienionym zakresie; rozdział piąty odnosi się w szczególności do promocji, zaś szósty do edukacji i informacji. W rozdziale piątym prezentowane są działania Gminy określone jako promocja według utworzonej definicji operacyjnej, tj. zagadnienia związane z uspołecznianiem procesów podejmowania decyzji, zachęcaniem mieszkańców do aktywnego uczestnictwa, rozbudzaniem potrzeby bezpieczeństwa ekologicznego oraz wspieraniem przez Urząd Gminy działań podejmowanych przez innych. W rozdziale szóstym zaprezentowane zostały różnorodne formy prowadzenia działalności informacyjnej dotyczącej bezpieczeństwa ekologicznego oraz form wspierania edukacji ekologicznej w placówkach oświatowo-wychowawczych (zwłaszcza w szkołach). W ostatnim rozdziale podjęłam próbę określenia źródeł powodzenia Gminy w podejmowanych przedsięwzięciach z perspektywy typów instrumentów i stylów interwencji wyróżnianych w polityce społecznej. Ogólne konstatacje dotyczące przeprowadzonych badań zawarłam w zakończeniu pracy. Praca uzupełniona jest aneksem.

Praca realizowała przede wszystkim cele diagnostyczne. Z wcześniej przeprowadzonego rozpoznania wynikało, że niewiele jest materiałów empirycznych na temat działań promujących bezpieczeństwo ekologiczne w gminach. Moja praca miała tę lukę choć częściowo zapełnić, bowiem dla polityki społecznej jest to problem ważny przynajmniej z dwóch powodów:

- po pierwsze, „jednym z ważniejszych aspektów polityki społecznej – jak pisze J. Supińska⁹ – jest aspekt behawioralny. Od zachowań pracowników, uczniów, rodziców, konsumentów, przestępców, chorych, nauczycieli, policjantów i lekarzy itp. zależy ile wytworzy gospodarka narodowa, jakie będzie wykształcenie i zdrowie społeczeństwa, jakie będą opieka nad dziećmi i kondycja rodzin, czy ludzie będą chronieni przed różnymi zagrożeniami i zyskają właściwe warunki rozwoju. (...) Interwencja podmiotów polityki społecznej staje się konieczna wówczas, gdy w pewnych dziedzinach pewna liczba ludzi – a także firm i instytucji – zachowuje się w sposób odbiegający od jakiegoś optimum, w sposób uznany za niepożądany. (...) Ponadto warto czasem ingerować w celu podtrzymania i wzmocnienia występujących pozytywnych zachowań, w celu mobilizacji ludzi do wspólnej realizacji celów publicznych uznanych w danym społeczeństwie za słuszne”.
- po drugie, podmiotami realizującymi politykę społeczną są m.in. organy administracji państwowej i samorządowej. Im to w ustawodawstwie polskim powierzono pieczę nad sprawami związanymi ze zrównoważonym rozwojem. Opracowana przez ONZ *Agenda 21* przydzieliła także lokalnym ośrodkom władzy szczególne zadanie ujęte w formułę: *myśleć globalnie – działać lokalnie*. Ich działania pośredniego i bezpośrednio kształtują więc także zachowanie społeczności lokalnej.

Przyjęcie metody studium przypadku i wybór Gminy Warszawa – Bielany były dobrą drogą do zrealizowania celu poznawczego. Umożliwiło mi to zgromadzenie dostatecznego – jak sędzę – materiału do odpowiedzi na trzy pierwsze pytania – pytania o to jak jest? W mniejszym stopniu mogłam odpowiedzieć na pytanie dlaczego tak jest, czyli: *jakie są źródła sukcesów i niepowodzeń w tym obszarze działalności gmin?*

Wskazanie źródeł sukcesów i porażek opisywanego w pracy obszaru aktywności Urzędu Gminy możliwe było tylko w ogólnym zarysie. Jako osoba nie pracująca w Urzędzie Gminy nie miałam dostępu do kulisów spraw. Opisy poszczególnych przedsięwzięć starałam się rekonstruować na podstawie dokumentów i obserwacji. Dotyczyły one zazwyczaj ostatecznego efektu. W większości spraw nie byłam niestety w stanie odtworzyć procesu „rodzenia” się danego przedsięwzięcia, śledzić trudów or-

⁹ J. SUPIŃSKA, *Wpływ polityki społecznej i pracy socjalnej na zachowania ludzkie. Stereotypy. Niepewność*, w: *Wielowymiarowość pracy socjalnej*, K. FRYSZTACKI, K. PIĄTEK (red.), Wyd. Edukacyjne Akapit, Toruń 2002.

ganizacji, czy ocenić motywów odstąpienia od realizacji niektórych zamierzeń. Fragmentaryczne były też informacje o inicjatorach, aktywistach, sceptykach czy przeciwnikach danego przedsięwzięcia. Niektóre z problemów drążyłam w wywiadach, jednak rozmówcy chętniej mówili o przedsięwzięciach udanych, niż o ewentualnych porażkach (częściej o trudnościach wspominali urzędnicy niż burmistrzowie i radni).

Mam świadomość, że sporządzona przeze mnie diagnoza może być „skrzywiona” na rzecz „sukcesów” badanej Gminy w jej działalności promocyjnej. Brak materiałów porównawczych z innych gmin uniemożliwia jednak stwierdzenie: czego w badanym Urzędzie Gminy nie robi się, lub co robi się gorzej niż w innych gminach. Trudno też całkowicie odrzucić sugestię, że, być może, jest to Gmina pod tym względem wzorowa. Na podstawie zebranych materiałów można natomiast z całą pewnością stwierdzić, że działania Urzędu Gminy Warszawa-Bielany wykraczają zasadniczo poza zadania obligatoryjne. Ponadto, w ramach działań obowiązkowych wykorzystuje się szeroko możliwości poszerzania zakresu i różnicowania sposobów ich wykonywania.

W ocenie źródeł sukcesów i porażek Gminy Bielany w promocji bezpieczeństwa ekologicznego (przy wszystkich wskazanych wyżej ograniczeniach wynikających z materiałów źródłowych) posłużyłam się perspektywą – stosowanej w literaturze przedmiotu – typologii instrumentów polityki społecznej i typologii stylów jej realizacji.

Podstawowym instrumentem Urzędu Gminy w kształtowaniu zachowań proekologicznych są **regulacje prawne**; zarówno ustawy i rozporządzenia, jak i akty prawa miejscowego. Wydaje się, że badana Gmina nie w pełni wykorzystuje możliwości prawne, szczególnie w odniesieniu do stosowania aktów prawa miejscowego. Za niepowodzenie Urzędu Gminy w stosowaniu a narzędzi prawnych w promowaniu bezpieczeństwa ekologicznego można uznać niewykorzystanie instytucji tzw. osiedli samorządowych. Osiedla samorządowe – dzięki dobrej znajomości potrzeb lokalnych – mogłyby odgrywać znacznie większą rolę, tym bardziej, że mieszkańcy interesowali się przebiegiem i wynikami wyborów do rad osiedli¹⁰. Jedynym pozytywnym przykładem współdziałania w sprawach bezpieczeństwa ekologicznego osiedla samorządowego z Urzędem Gminy była akcja na rzecz ochrony przed hałasem osiedla Ruda. Wydaje się także, że w badanej Gminie nie wykorzystuje się prawnych możliwości wychodzenia w działaniach promocyjnych poza Gminę. Urząd Gminy Warszawa-Bielany podejmował wprawdzie działania z innymi gminami (m.in. w sprawie kompostowni Radiowo, czy rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej) lecz dotyczyły one raczej działań na rzecz ograniczenia za-

---

¹⁰ Na podstawie prasy lokalnej – *Nasze Bielany*: październik 2000, listopad 2000, maj 2001, czerwiec 2001, *Sedno* grudzień 2000.

groźń (tu zanieczyszczeń), a tylko pośrednio sprzyjały promocji i edukacji bezpieczeństwa ekologicznego. Współpracę z innymi gminami prowadzono także w przypadku akcji segregacji odpadów. Być może w przyszłości, do współpracy międzynarodowej w kwestii promocji bezpieczeństwa ekologicznego wykorzystane zostaną kontakty z londyńską dzielnicą Ealing nawiązane w 2001 r.

Z drugiej jednak strony kilkakrotnie zastosowano rozwiązania, które wyprzedzały wprowadzenie regulacji prawnych w skali kraju. Dotyczyło to np. akcji pilotażowej segregacji odpadów, a w szczególności odpadów niebezpiecznych. Akcja ta wyprzedziła Ustawę o odpadach¹¹. Innym przykładem było wprowadzenie na stronie internetowej Urzędu Gminy zakładki „informacje” dotyczącej wpływu przedsięwzięć mogących negatywnie oddziaływać na środowisko jeszcze przed wejściem w życie Ustawy o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (styczeń 2001). Podobnie Urząd Gminy podjął akcję informowania mieszkańców o stanie środowiska na rok przed wprowadzeniem tego obowiązku przez Ustawę Prawo ochrony środowiska¹². Była to akcja przygotowująca mieszkańców do korzystania z nowego źródła informacji.

Drugim istotnym narzędziem działań w gminie są **instrumenty ekonomiczne**. Ogólnie wiadomo, że na zapewnienie odpowiedniego stanu bezpieczeństwa ekologicznego oraz jego promocji i edukacji potrzeba znacznych środków finansowych. Ciekawą zatem obserwacją był fakt, iż rozmówcy co prawda twierdzili, że środków finansowych mogłoby być więcej, ale problem ten nie był postrzegany jako najważniejsza z barier w wypełnianiu zadań. Z badań wynikało, że w gminie, głównie korzysta się głównie ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki wodnej oraz budżetu gminy (jednoznaczna ilość środków przeznaczanych na działalność promocyjną i edukacyjną bezpieczeństwa ekologicznego trudno jest określić, ze względu na „ukrywanie” tych pozycji w innych działaniach gminy np. całkowitej działalności edukacyjnej mieści się też edukacja bezpieczeństwa ekologicznego). W razie konieczności środki te są przesuwane z jednego typu działań na inny. Zdaniem reprezentantów gminy przeszkody finansowe – o ile się pojawiały – udawało się rozwiązywać różnymi sposobami. Racjonalizowano np. wydatki według określonego schematu: zapewnienie środków finansowych na realizację zadań obowiązkowych, ustalenie listy przedsięwzięć priorytetowych, zwłaszcza programów wieloletnich (gospodarka odpadami, edukacja, podtrzymanie odpowiedniej jakości środowiska naturalnego) oraz przynajmniej częściowe wykonanie zaplanowanych zadań (powodowało

---

¹¹ Ustawa o odpadach z 27 kwietnia 2001 r., Dz. U. z 2001 r. Nr 62 poz. 628.

¹² Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 r. Dz. U. z 2001 r. Nr 62 poz. 627.

to wprowadzie opóźnienia w realizacji niektórych przedsięwzięć np. budowy studni oligoceńskich, ale zapobiegało zaniechaniu tych działań w przyszłości). Prócz tego Rada Gminy starała się ograniczyć niepotrzebne, jej zdaniem, wydatki. Przykładowo uznano, że podniesienie kwalifikacji nauczycieli w momencie wprowadzania programu „zielonych ścieżek” było konieczne tylko w pierwszych latach trwania programu. W kolejnych latach, środki przeznaczone na ten cel wydano na wyposażenie bibliotek w odpowiednią literaturę ekologiczną. Innym przykładem było przeniesienie środków przeznaczanych na rolnictwo (w związku ze zmniejszającym się obszarem użytków rolnych na terenie gminy) na inne cele związane z ochroną gleb i roślin. Ponadto do instrumentów ekonomicznych należały próby zmniejszania kosztów ponoszonych na określone programy przez negocjacje z uczestniczącymi w tych programach firmami w celu obniżenia oferowanych cen przy zachowaniu standardu świadczonych usług.

Stosunkowo rzadko Gmina korzystała z pozagminnych źródeł finansowania, przy czym najczęściej są to fundusze Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Równocześnie Urząd Gminy używał instrumentów ekonomicznych jako bodźca zachęcającego społeczność Bielan oraz placówki oświatowo-wychowawcze do podejmowania lub kontynuowania działań pożądaných.

Okazuje się, że wykorzystywanie instrumentów ekonomicznych to skuteczny sposób promowania bezpieczeństwa ekologicznego wśród dorosłej części mieszkańców. Przykładowo mieszkańcy segregujący odpady ponosili niższe koszty ich wywozu (częściowo wywóz był dofinansowywany z budżetu gminy, a dalsze obniżenie kosztów nastąpiło przez zmianę firmy wywożącej odpady)¹³. Innym przykładem stosowania tego instrumentu była akcja ekozamiany (wymiana odpadów szklanych na sadzonki drzew i krzewów).

Instrumenty ekonomiczne używane są również przez Urząd Gminy jako bodziec zachęcający placówki oświatowo-wychowawcze do podejmowania działań na rzecz bezpieczeństwa ekologicznego. Przykładowo Urząd Gminy występował z ofertami dofinansowania programów ekologicznych poprzez granty (dobrze opracowane programy edukacyjne były nagradzane w postaci otrzymania części środków finansowych na ich realizację).

Instrumenty organizacyjne są również ważnym elementem wykorzystywanym przy promocji bezpieczeństwa ekologicznego. Na uwagę zasługuje fakt, iż Gmina Warszawa-Bielany otrzymała certyfikat ISO 9001. Przygotowania do osiągnięcia stanu, w którym certyfikat mógł być przyznany zajęły kilka lat. Podczas nich przeprowadzono pięć zmian w struk-

---

¹³ Na podstawie danych z prasy lokalnej i z wywiadów jest to obniżenie kosztów o ok. 1/3.

turze Urzędu Gminy, co sprawiało przejściowe trudności w załatwianiu spraw. Równocześnie brak jednej lokalizacji Urzędu Gminy powodował trudności w szybkim przesyłaniu dokumentów między poszczególnymi komórkami Urzędu. Brak ratusza to również brak miejsca wokół, którego mogłoby się skupiać życie kulturalno-oświatowe społeczności lokalnej. Z badań wynikało, że stosunkowo ważnym instrumentem w realizacji zadań są **kadry**. Z przeprowadzonych obserwacji i wywiadów wynika, że opisane w pracy przedsięwzięcia są niemal w całości dziełem urzędników. Byli oni nie tylko wykonawcami ale i inicjatorami i pomysłodawcami większości opisanych form promowania bezpieczeństwa ekologicznego i wspierania edukacji ekologicznej. Tylko jedno z opisanych przedsięwzięć odbywało się z inicjatywy i z aktywnym udziałem radnego. Inicjatywa mieszkańców Gminy i najwyższa ich aktywność ujawniała się natomiast wokół spraw o charakterze konfliktowym (hałas z lotniska, lokalizacje parkingów, decyzje o przeznaczeniu terenów gminnych na inwestycje). Można więc postawić tezę, że promocja bezpieczeństwa ekologicznego poprzez „uspołecznianie decyzji” jest najbardziej skuteczna właśnie w wyżej wymienionym obszarze problemów. Mieszkańcy uczestniczyli także stosunkowo licznie i aktywnie (co stwierdziłam na podstawie własnych obserwacji) w przedsięwzięciach organizowanych dla nich przez Urząd, zwłaszcza w festynach, rajdach, pokazach i w prowadzonych tam akcjach ekozamiany. Grupą szczególnie podatną na tego rodzaju działania były dzieci. Uczestniczyły one w imprezach organizowanych dla nich przez Urząd Gminy i szkoły (np. Akcja Sprzątanie Świata, akcja zbierania puszek jako odpadów nadających się do recydingu, przygotowanie teatrzyków tematycznie związanych z ochroną środowiska, itp.) ale także mobilizowały rodziców, dziadków do uczestniczenia w festynach, pokazach. Te z przedsięwzięć organizowanych przez Urząd Gminy, które miały na celu pokazywanie wzorów, cieszyły się również dużym powodzeniem wśród mieszkańców, chociaż – co oczywiste – zainteresowaniem młodych cieszyły się najbardziej ścianki wspinaczkowe, drogi rowerowe były używane przez całe rodziny, z kolei obiekty rekreacyjne w parkach przyciągały matki z dziećmi oraz osoby starsze.

Sądzę, że na sukces urzędników w badanym Urzędzie Gminy złożyły się zwłaszcza kwalifikacje i stabilność zatrudnionej kadry. W wydziałach Urzędu Gminy zajmujących się bezpieczeństwem ekologicznym zatrudniane były osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i wykształcenie; głównie były to osoby z wyższym wykształceniem o specjalnościach pokrewnych do zagadnień realizowanych w danym wydziale. Na każde stanowisko organizowane były konkursy, w których kandydaci musieli wykazać się wyżej wymienionymi kwalifikacjami; chętnie widziane były również ukończone kursy z dziedzin zbliżonych do wykonywanej pracy. Prócz tego urzędnicy zajmujący się bezpieczeństwem corocznie przechod-

dzili kursy doszkalające, a także prowadzone były ćwiczenia sprawdzające poziom wiedzy w praktyce. Inicjatorem szkoleń był Pełnomocnik Burmistrza ds. Bezpieczeństwa oraz Naczelnik Wydziału Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności; szkolenia organizowane są ze środków gminnych.

Stabilność zatrudnionej kadry sprzyja ciągłości spraw, niezależnie od wyników wyborów samorządowych (większość działań podejmowanych w drugiej kadencji była kontynuacją programów rozpoczętych w pierwszej kadencji), sprzyja także tworzeniu i wykorzystywaniu kontaktów nieformalnych. Z przeprowadzonych wywiadów wynikało bowiem, że sprawy toczyły się sprawniej jeśli były wzmocnione osobistymi znajomościami. Na przykład Naczelnik Wydziału Ochrony i Kształtowania Środowiska znał przedstawicieli grup osób działających na rzecz ochrony środowiska w Gminie (przedstawicieli grup formalnych i nieformalnych, kółek ekologicznych, służb i straży, osoby z Komisji Rady Gminy zajmujące się ekologią, przedstawicieli firm). Większość z tych kontaktów była potrzymana i rozwijana przez obie strony. O roli konkretnych osób świadczy fakt, że odejście z pracy jednego z pracowników Wydziału Ochrony i Kształtowania Środowiska uznano potem za zasadniczą przyczynę upadku programu ekozespołów.

Oczywiście, część prezentowanych w pracy przedsięwzięć może posłużyć jako ilustracja zarówno sukcesów jak i porażek. Przykładowo program ekozespołów jako taki poniósł porażkę, jednakże oceniając trwałość zawartych w nim elementów edukacji można uznać go za sukces, gdyż od kilku lat myśl przewodnia programu rozwijana jest w szkolnych kółkach ekologicznych.

Wiadomo, że bez zapewnienia miejsc zdolnych rozwijać potrzebę bezpieczeństwa ekologicznego (np. parki, miejsca rekreacji na świeżym powietrzu), trudno byłoby promować i edukować mieszkańców w tym zakresie. Wykorzystywanie przez Gminę istniejących walorów środowiskowych jakim są obszary zielone oraz wysiłek związany z ich zagospodarowaniem i ich coroczną modernizacją (**instrumenty kształtowanie przestrzeni**) oraz nagłaśnianie tych faktów w środkach masowego przekazu – uznać można za trafny sposób tworzenia i upowszechniania wzorów zachowań służących bezpieczeństwu ekologicznemu. To sugeruje także, że ważnym warunkiem sukcesów w promocji bezpieczeństwa ekologicznego są **instrumenty informacyjne**. Urzędnicy Gminy Warszawa-Bielany upowszechniali informacje za pomocą wszystkich dostępnych środków – artykułów w prasie i na stronach internetowych, za pośrednictwem ulotek i plakatów, a także podczas bezpośrednich rozmów z mieszkańcami. Informacje te dotyczyły zarówno danych o przedsięwzięciach proekologicznych na Bielanach, jak również miały zadanie edukacyjne. Działania te znacznie wykraczały poza określone prawem mini-

mum, a część informacji podawana była w formie specyficznej dla Gminy (zakładki do książek). Równocześnie Urząd utrzymywał bliski kontakt z mieszkańcami poprzez liczne formy konsultacji, zarówno te formalne jak i nieformalne. Wykorzystywano do tego zarówno łamy wydawanych przez Urząd Gminy gazet (w rubryce listy) jak i stronę internetową. Pomagało to Urzędowi Gminy w uzyskaniu informacji zwrotnych o działaniach samorządu i ocenie potrzeb mieszkańców. Opinie mieszkańców Urząd Gminy zbierał także za pośrednictwem ankiet.

W świetle zebranego materiału uzasadniona wydała mi się teza, że jednym z warunków kształtujących sukcesy Gminy Warszawa-Bielany jest **trafne stosowane właściwych stylów interwencji**. Dominującymi w sprawach promocji bezpieczeństwa ekologicznego były: styl opiekuńczy i styl bodźcowy (stosowane głównie wobec mieszkańców i instytucji). W mniejszym stopniu wykorzystywano styl liberalny (głównie wobec grup nieformalnych); nie stosowano stylu rygorystycznego (był on oczywiście wykorzystywany w kształtowaniu bezpieczeństwa ekologicznego, ale raczej w bezpośrednich działaniach chroniących środowisko naturalne). Styl opiekuńczy i styl bodźcowy – stosowane wobec społeczności lokalnej wyrażały się w różnorodnych formach angażowania mieszkańców i instytucji, podpowiadaniu wzorów zachowań i tworzeniu warunków do ich realizacji, w upowszechnianiu wiedzy, a także w stosowaniu narzędzi ekonomicznych.

Za podstawową konkluzję wynikającą z mojej pracy można więc uznać stwierdzenie, że **najniższy szczebel samorządowy, poprzez działalność promocyjną, powinien być, może być i w badanej gminie z pewnością jest swoistym „wychowawcą obywateli”¹⁴** w sprawach bezpieczeństwa ekologicznego.

Wykorzystanie w pracy studium jednego przypadku wymaga ostrożności w generalizowaniu **wniosków**. Jednakże przedstawione niżej tezy wydały mi się uprawnione.

1. Gminy w Polsce są wyposażone w wystarczające narzędzia prawne, aby realizować promocję bezpieczeństwa ekologicznego nie tylko w zakresie działań obowiązkowych, ale także mają możliwości prawne podejmowania takich działań, które uwzględnią specyfikę danego terenu, potrzeb i cech mieszkańców. Również inne instrumenty pozwalają w szerokim zakresie na dostosowanie działań do lokalnych potrzeb i wprowadzanie działań oryginalnych.

---

¹⁴ Pojęcia tego używam za J. Supińską zob. J. SUPIŃSKA, *Wpływ polityki społecznej i pracy socjalnej na zachowania ludzkie. Stereotypy. Niepewność*, w: *Wielowymiarowość pracy socjalnej*, K. FRYSZTACKI, K. PIĄTEK (red.), Wyd. Edukacyjne Akapit, Toruń 2002.

2. Podstawowym warunkiem sukcesów gmin są odpowiednio przygotowane i zaangażowane i stabilne kadry. Oddziaływanie na zachowanie mieszkańców wymaga czasu, cierpliwych, konsekwentnych i systematycznych przedsięwzięć służących uświadamianiu potrzeb, nauce sposobów ich zaspokajania, pomocy w przewycięzaniu barier, utrwalaniu określonych zachowań. Działania te nie mogą być uzależnione od fluktuacji ekip posiadających władzę w gminie, od doraźnie ustalonych priorytetów, czy od ocen nie opartych na solidnej diagnozie.
3. Skuteczne działania wymagają więc odpowiednich narzędzi ewaluacji, umożliwiających ocenę nakładów i korzyści tak doraźnych jak i długofalowych. Zapewniających odpowiedź na pytania: czy działania dają oczekiwane zmiany zachowań, czy nie są wzajemnie sprzeczne, czy nie prowadzą do niepożądanych skutków ubocznych, czy trafiają do właściwych grup, czy sprzyjają utrwalaniu zachowań pożądanych, itp. Myślę, że opracowanie takiego systemu ewaluacji jest wyzwaniem dla nauki. Mógłby on być dla pracowników urzędu nie tylko narzędziem kontroli i korygowania działań, mógłby pomóc im w przekonywaniu i pozyskiwaniu dla sprawy burmistrzów, radnych i samych mieszkańców. Mógłby wreszcie być narzędziem przetargowym w zaciągach gmin o zewnętrzne środki na działalność proekologiczną.

Przedstawiona powyżej praca dotyczyła jednego z obszarów aktywności Gminy, tj. problemu promocji bezpieczeństwa ekologicznego. Zagadnienie to jest szczególnie istotne dla gmin wielkomiejskich, gdzie występuje wiele zagrożeń i w związku z tym konieczny jest szeroki zakres działań promocyjnych i edukacyjnych. Podstawą przyjętych w ustawodawstwie rozwiązań dotyczących działań gmin w tym zakresie jest zasada zrównoważonego rozwoju, która jest zaleceniem nakreślającym kierunki działań i pozwalającym jednostkom samorządu terytorialnego rozwijać się w kierunku społeczeństwa bardziej świadomego i dbającego o swoje bezpieczeństwo ekologiczne. Ponieważ hasło promocja bywa bowiem interpretowane na wiele sposobów, warunkiem podjęcia przeze mnie badań empirycznych w gminie było sformułowanie odpowiedniej definicji operacyjnej.

W trakcie badań, była zatem, pośrednio weryfikowana poprawność i trafność przyjętej definicji pojęcia *promocji bezpieczeństwa ekologicznego*.

Zastosowanie metody studium przypadku nadało przeprowadzonym badaniom także walor aplikacyjny. Sposób identyfikowania i porządkowania działań Urzędu Gminy, ogromnie przecież zróżnicowanych pod względem form, zakresu, częstotliwości, rangi, kosztowności, złożoności czy adresatów – może bowiem służyć jako baza dla porównania różnych gmin i dla popularyzacji wzorów działania. Równocześnie może stać się podstawą budowy wspomnianego wcześniej systemu ewaluacji.

Materiały uzupełniające

- BORYS T. (red.), 1999 – *Wskaźniki ekorozwoju*, wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok.
- DOŁĘGA J. M., SANDNER J. (red.), 1998 – *Świadomość i edukacja ekologiczna*, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa.
- DOŁĘGA J. M., 1998 – *Człowiek w zagrożonym środowisku*, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa.
- GÓRKA K., POSKROBKO B., RADECKI W., 1991 – *Ochrona środowiska, problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- KALBARCZYK R., 2001 – *Problemy ochrony środowiska naturalnego gmin w Polsce u progu XXI wieku: raport*, Polska Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- KLIMA S., 1999 – *Zarządzanie ochroną środowiska w Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości, Kraków.
- PIONTEK B., 2002 – *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- RYKIEL B., STARZEWSKA-SIKORSKA A., 1997 – *Aspekt ekologiczny w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy*, wyd. STAPIS, Katowice.
- RYSZ-KOWALCZYK B. (red.), 2001 – *Leksykon polityki społecznej*, Instytut Polityki Społecznej UW, Warszawa.
- Strategia Rozwoju Warszawy do 2010 roku, Zarząd Miasta Stołecznego Warszawy, Warszawa 1998.
- Studia i Materiały Europejskie Forum Ekologiczne'98t. XVI, Gorzów Wielkopolski – Barlinek 1998.
- SUPIŃSKA J., 1991 – *Dylematy Polityki Społecznej*, Uniwersytet Warszawski Instytut Polityki Społecznej, Warszawa.
- WRZOSEK S., 1999 – *Zarządzanie środowiskiem przez administrację publiczną w Polsce*, Politechnika Białostocka, Białystok.
- <http://www.bielany.waw.pl>

Promotion of ecological safety in Warsaw - Bielany

SUMMARY

That paper shows the most important thesis of the author's dissertation. The dissertation mainly realizes diagnostic aims. The problem take up in it concern real role of local government in ecological safety promotion. The basis point of reference is typology of instruments and styles of realization social policy. Ecological safety is one of the more important needs of human. On the other hand the local government in typology of entity realizing social policy is located as public and legal entity, which act on local scale. Adoption method of study case has been a way to realize cognitive aim and grant research appliqué value – comparison base for different local government. The dissertation has theoretical value, too (there is indirectly check accuracy of safety promotion definition during research). The statement, that local government ought to and able to be teacher in ecological safety matter can be consider as basis conclusion.